

DOI: 10.31866/2410-1311.39.2022.256888
УДК 008:[165.742+299.4]:168

ТРАНСГУМАНІЗМ У СИНХРОННО-ДІАХРОННОМУ ВИМІРІ КУЛЬТУРИ: КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ, ТИПОЛОГІЯ І ПЕРІОДИЗАЦІЯ

Гоц Людмила Сергіївна

Кандидат культурології, доцент,
ORCID: 0000-0001-5832-2406, e-mail: milahobotya93@gmail.com,
Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв,
вул. Лаврська, 9, Київ, Україна, 01015

Для цитування:

Гоц, Л.С. (2022). Трансгуманізм у синхронно-діахронному вимірі культури: концептуалізація, типологія і періодизація. *Питання культурології*, (39), 10-20. doi: <https://doi.org/10.31866/2410-1311.39.2022.256888>.

Анотація

Трансгуманістичні інтенції тією чи іншою формою маніфестуються протягом усього існування людства. Однак у культурі кінця XX – початку XXI ст. з'являються потужні науково-технічні засоби для втілення трансгуманістичних ідеалів у фізичній реальності, конструювання нової транслюдської реальності. Трансгуманізм набуває самостійного ідеологічного значення, що зумовлює необхідність цілісного та багатогранного культурологічного аналізу його проблематики. Мета статті — концептуалізувати поняття «трансгуманізм», розглядаючи його в широкому культурному контексті, синхронно-діахронному вимірі культурного континууму. Завданнями дослідження є аналіз ключових особливостей основних різновидів трансгуманізму, створення відповідних дефініцій, типології та періодизації, а також аналіз основних тенденцій розвитку трансгуманізму. Комплексне авторське вирішення зазначених вище проблем становить наукову новизну цієї роботи. Методологія дослідження в рамках культурології базується на історико-культурному, синхронно-діахронному, системному, структурному підходах та наступних якісних методах: концептуальний і термінологічний аналіз, типологія та періодизація, компаративний, проблемно-хронологічний аналіз. Висновки. Концептуалізація поняття «трансгуманізм» у синхронно-діахронному вимірі культури надала можливість розробити цілісну типологію та періодизацію трансгуманізму і розробити відповідні дефініції. Авторська типологія трансгуманізму за типом світогляду подана в історико-логічній послідовності виникнення цих типів: 1) сакральний трансгуманізм (ідеалістичний) — міфологічний, магічний, релігійний, ідеалістично-філософський трансгуманізм; 2) секулярний трансгуманізм (матеріалістичний) — матеріалістично-філософський та науково-технологічний трансгуманізм; художній трансгуманізм існує протягом усієї історії людства — спочатку сакральний, а згодом і секулярний. Ці різновиди часто утворюють

гібридні форми і співіснують у часі паралельно. Експліковано стійку тенденцію еволюції трансгуманізму від ідеального до матеріального.

Ключові слова: культура; трансгуманізм; методологія; дефініція; класифікація; періодизація; синхронія; діахронія

Вступ

Початок XXI століття ознаменувався якісним стрибком темпів розвитку високих технологій, сучасна цивілізація переживає новий виток трансформацій — перехід до цифрової індустрії 4.0. Можемо стверджувати, що зараз вирсцієнтизм затуягує людство все сильніше в еру секулярно-матеріалістичного трансгуманізму — і цей процес зациклений зсередины по колу механізмом активізації трансгуманістичних архетипів, надій і очікувань. З одного боку, нова соціальна онтологія, у якій інноваційні технології відіграють ключову роль, багато в чому підготовлена розвитком трансгуманістичного дискурсу попередніх часів. З іншого, вже наявні high-tech, своєю чергою, виступають потужним каталізатором розвитку трансгуманістичних ідей. Ситуація, що склалася, вказує на необхідність пильного вивчення проблематики трансгуманізму (Т.), специфіки його різновидів, тенденцій, а також перспектив розвитку.

У цих питаннях є безліч теоретичних невизначеностей. Великою науковою проблемою є концептуалізація, типологізація та періодизація трансгуманізму у широкому контексті світової культури. Хоча ці питання у тому чи іншому контексті порушуються у наукових працях теоретиків Т. (Ф. Феррандо, М. Бостром etc.), проте спеціалізованих досліджень, присвячених ним, вкрай мало. Описано такі напрями трансгуманізму, як екстропіанство, сингуляріанство, гедоністичний імператив, демократичний Т. або технопрогресизм, рух проти старіння, лібертаріанський Т., анархотрансгуманізм, космополітичний Т., космізм, релігійний Т. (Pellissier, 2015); техногуманізм та датаїзм, які Ю. Харарі (Харари, 2018) запропонував розглядати як нові трансгуманістичні релігії; постгендеризм (Dvorsky & Hughes, 2008). Українськими дослідниками описано технокомунізм (Гриценко, 2013) та запропоновано модель класифікації трансгуманістичних концептів у науковій фантастиці (Донець, 2012). Таким чином, виявлена дослідниками гетерогенність та багатоаспектність феномену трансгуманізму наголошує на необхідності виділення основних видів Т. — гранично узагальнюючих, парасолькових концептуальних категорій та, надалі, удосконалення систематизації різних підвидів Т.

Мета статті

Мета статті — концептуалізувати поняття «трансгуманізм» у широкому культурно-історичному контексті як синхронно-діахронний феномен культури. Наскільки авторці відомо, така постановка проблеми у гуманітаристиці здійснюється вперше. До завдань дослідження входить експлікація ключових особливостей основних різновидів трансгуманізму, розробка відповідних дефініцій, створення типології, періодизації, а також аналіз основних тенденцій розвитку трансгуманізму. Методологія дослідження у межах культурології базується

на низці загальнотеоретичних підходів: історико-культурний, синхронно-діахронний, системний, структурний; якісних методів: концептуальний і термінологічний аналіз, типологія та періодизація, компаративний, проблемно-хронологічний аналіз та інші.

■ Виклад матеріалу дослідження

Концептуалізація феномену трансгуманізму як значущого явища культури передбачає вихід на більш високий рівень науково-теоретичного узагальнення його якостей, категоріальних ознак і форм прояву. В узагальнювально-аналітичній статті здійснимо спробу комплексного, системного погляду на Т. шляхом його аналізу як синхронно-діахронного явища культури, розгляду його еволюції, типологізації і розробки відповідного термінологічного апарату та дефініцій.

1. Визначення трансгуманізму як локального та універсального явища культури. Зараз у науковому дискурсі існує два основних вектори інтерпретації поняття Т. — у вузькому та широкому значеннях слова.

а) Більшість сучасних дослідників оперують редукованим розумінням терміна Т., відносячи його лише до явищ культури кін. ХХ — поч. ХХІ ст., що спирається на досягнення науки та high-tech. Узагальнюючи, сформулюємо його так: трансгуманізм у вузькому значенні слова — це сукупність ідеологічних концепцій і феноменів культури, що передбачають радикальне подолання природних обмежень людських можливостей (фізичних, інтелектуальних, психічних) за допомогою науки та технологій; як міжнародний інтелектуальний рух трансгуманізм інституалізувався наприкінці ХХ століття (Гоц, 2020, с. 3–4). І справді, саме наприкінці ХХ ст. бурхливий розвиток трансгуманістичних ідей, пов'язаний із науково-технічним прогресом, стає особливо помітним.

Однак таке вузьке трактування не відображає феномен Т. у всій його повноті, а лише окреслює сучасний етап його розвитку, надаючи один — неповний — фрагментарний зріз Т. у синхронії. Авторка вважає, що такі вузькі трактування описують лише один різновид сучасного Т. — визначимо його як секулярний трансгуманізм (секулярно-матеріалістичний). Підкреслимо, що, хоча він і є найпомітнішим у сучасній культурі, секулярний трансгуманізм і зараз розвивається паралельно із традиційними, давнішими різновидами трансгуманізму — визначимо їх як сакральний трансгуманізм (ідеалістичний), а саме: міфологічним, магічним, релігійним та ідеалістично-філософським. До цих термінів ми повернемося нижче.

б) Більш концептуальним, комплексним є розгляд феномену Т. у широкому, абстрактному значенні слова. Раніше авторка писала, що всупереч поширеному уявленню про те, що трансгуманістичні інтенції людства є пізнім явищем культури, ряд дослідників — Н. Бостром, Ф. Феррандо, Е. Майор, С. Соколовський, Т. Ковалевська, Д. Казенов, Р. Белк, М. Хумаюн, А. Гопалдас — виявляють витоки та різноманітні прояви трансгуманізму протягом усієї історії людства (Гоц, 2021, с. 25). Розвиваючи цю думку, авторка вважає, що Т. логічно розглядати не тільки у синхронії, а й у перспективі діахронії — у контексті його тривалої історичної еволюції.

У зв'язку з викладеним вище виникає необхідність створити визначення, що дозволяє охопити феномен Т. у його цілісності як синхронно-діахронне явище:

трансгуманізм у широкому значенні слова — конгломерат ідеологічних концепцій та феноменів культури, що передбачають радикальне подолання природних обмежень людських можливостей (фізичних, психічних) за допомогою культурних практик — магічних, релігійних, філософських, науково-технічних тощо (Гоц, 2020, с. 3–4).

2. Трансгуманізм як синхронно-діахронний феномен культури. Далі пропонується авторська типологія трансгуманізму на кшталт світогляду, у полі якого репрезентуються трансгуманістичні ідеї, представлена, наскільки можливо, в історико-логічній послідовності їх виникнення. Наскільки авторці відомо, її аналоги ще не були розроблені в науковій думці.

Синхронно-діахронний підхід (К. Леві-Строс) дозволяє досліджувати трансгуманізм як протейстичний, мінливий феномен культури, описати його як структуру та процес, що триває в тотальній довжині культурного континууму в часі-просторі. Діахронія насамперед реалізує історичний підхід до типології та періодизації Т., розглядаючи його абстрактно, у широкій протяжності часу; відбиває еволюцію Т.; дозволяє виділити тривалі етапи його розвитку. Синхронія реалізує насамперед порівняльний аналіз різновидів Т.; вивчає їх конкретні минуці історичні форми, здійснюючи одночасний зріз у мінімальний проміжок часу.

Таблиця 1

Трансгуманізм у синхронії та діахронії культури

ТРАНСГУМАНІЗМ	
<ul style="list-style-type: none"> – передбачає радикальне подолання природних обмежень людських можливостей (фізичних, інтелектуальних, психічних); – являє собою конгломерат культурних ідей і практик, що маніфестується протягом усього існування культури у різних ідеологіях та культурних практиках — магічних, релігійних, філософських, науково-технічних тощо. 	
<p>синхронія (горизонталь):</p> <ul style="list-style-type: none"> • реалізує порівняльний аналіз різновидів трансгуманізму; • конкретність; • відбиває конкретні минуці історичні форми трансгуманізму, здійснюючи одноразовий зріз у малий проміжок часу. 	<p>діахронія (вертикаль):</p> <ul style="list-style-type: none"> • реалізує історичний підхід до типології та періодизації трансгуманізму; • абстрактність; • відображає еволюцію трансгуманізму; дозволяє виділити тривалі етапи його розвитку в широкій протяжності часу.

3. Типологізація та періодизація трансгуманізму на кшталт світогляду. Застосувавши синхронно-діахронний підхід, авторка здійснила періодизацію та типологізацію Т. У результаті дослідження було виділено такі періоди еволюції Т., як премодерн, модерн, постмодерн та постпостмодерн (сучасність). Кожен із зазначених етапів характеризується специфічним розвитком трансгуманістичної міфологеми — конгломерату трансгуманістичних уявлень, ідеалів, образів, що ґрунтуються на ідеї радикального подолання природних обмежень людських

можливостей. Зовні ці ідеї можуть суттєво відрізнятись, проте їх початком завжди є архетипічні образи Транс- або Надлюдини, Людинобога etc.

Далі у межах зазначених періодів авторкою проведена типологізація прояву Т. у культурі за домінуючим типом світогляду, у колі якого репрезентуються трансгуманістичні ідеї. Зрозуміло, типологія завжди дещо абстрактна, і практично різні види світогляду можуть тією чи іншою мірою переплітатися між собою. Уявімо різновиди Т. у порядку історичної послідовності їх виникнення.

І. Премодерн. Прояви трансгуманістичних інтенцій у традиційній культурі премодерну загалом доцільно типологізувати як сакральний Т., тому що в цей час вони транслювалися переважно в контексті магічного та релігійного світоглядів та апелювали до категорій священного, світу богів і духів. Джерелом трансгуманістичних ідей була сфера ідеального, духовного, тому їх можна означити як ідеалістичний трансгуманізм. Представимо таке визначення: сакральний трансгуманізм (*sacral transhumanism*) або ідеалістичний трансгуманізм (*idealistic transhumanism*) — прагнення людини до радикального подолання встановлених природою обмежень можливостей (фізичних, розумових, психічних) за допомогою апеляції до категорій священного, духовного [термінологія і визначення Л. Гоц]. Сакральний Т. проявляється у різних типах світогляду — як міфологічний, магічний, релігійний та ідеалістично-філософський трансгуманізм. Здійснимо спробу розробити визначення цих гносеологічних категорій.

а) Поняття «міфологічний трансгуманізм» уперше використовує Т. Ковалевська (2016), не даючи йому точного визначення. Вважаючи цей термін дуже доречним для позначення проявів трансгуманістичних інтенцій у міфологічній свідомості (Гоц, 2021, с. 26, 31), дамо його дефініцію: міфологічний трансгуманізм — прагнення людини до радикального подолання встановлених природою обмежень його можливостей, виражене засобами міфологічного світогляду [визначення Л. Гоц]. Міфологічний Т. репрезентують міфологеми вічної молодості та безсмертя (Фонтан молодості, пошук безсмертя Гільгамешем, Коцїй безсмертний); міфологема створення штучного життя — варіанти міфу про Прометей, що створює людину як ремісник; персонажі казок Івасик-Телесик, Колобок, Снігуронька, Поліно, Глинушка; літературні Піноккіо, Буратіно та ін. (Гоц, 2021).

Визначимо такі типи Т. і створимо відповідні дефініції.

б) Магічний трансгуманізм — прагнення людини до радикального подолання встановлених природою обмежень її можливостей за допомогою магічних практик [термін та визначення Л. Гоц]. У нашому визначенні термін «магія» використовується як парасольковий для широкого спектра практик (Гоц, 2014), де магія — сукупність технологій вольового впливу на духовний і матеріальний світ за допомогою методів, які не визнаються наукою.

Термін «магічний Т.» можна використовувати як узагальнюючий для його конкретних історико-культурних форм, як «шаманський Т.» [термінологія Л. Гоц] — шаманізм базується на волевиявленні та особистому трансцендентному досвіді шамана (фактор віри маловажливий), він практично позбавлений догм і тому віднесений нами до магії, а не до релігії; та пізніших за виникненням форм: «окультний Т.», англ. *occult T.* [термінологія Л. Гоц], та «езотеричний Т.», англ. *esoteric T.* (Гоц, 2020), etc. Останній термін згадується у вільно-

му онлайн-словнику: «Езотеричний трансгуманізм, у скороченні Esoh+, також називається духовним трансгуманізмом, у скороченні Spirith+...» (Urban dictionary, 2021). Магічний трансгуманізм проявляється через міфологеми мага — сукупність усіх наративів та трансгресивних образів, пов'язаних із магом. Підкреслимо, що протягом усієї історії людства маг завжди мислився як суб'єкт, який перевершує рамки людських обмежень (транс- або надлюдина).

в) Релігійний трансгуманізм — прагнення людини до радикального подолання встановлених природою обмежень її можливостей у вигляді релігійних практик [визначення Л. Гоц]. Цей вид Т. згадує Х. Пеллісс'є (Pellissier, 2015), не даючи його визначень. Трансгуманістичні ідеї містять більшість релігій усіх часів та етносів. Наприклад, традиційне християнство базується на образі боголюдини Христа, святих — людинобогів (діти бога) і т. ін., біблія та агіографія описують святих як людей, які долають природні закони й обмеження, здійснюють воскресіння померлих і численні чудеса.

Деякі сучасні релігійні рухи різних напрямів різко критикують Т. Однак деякі вважають його повністю сумісним зі своїми віруваннями, наприклад, Мормонська трансгуманістична асоціація / The Mormon Transhumanist Association, заснована в 2006 році; Християнська трансгуманістична асоціація / Christian Transhumanist Association, заснована у 2013 році. Один з її членів, який написав десятки статей із заголовками на кшталт «Християнство — це трансгуманізм», стверджує: «Християнство — це чітко трансгуманістичний погляд, що виник у першому столітті і покликаний змінити як світ, так і людську природу» (Redding, 2012). Подібна стаття розміщена і на сайті Російського трансгуманістичного руху: «Ісус Христос — трансгуманіст» (Бобров, 2009). Необхідно підкреслити, що сьогодні сакральний і секулярний Т. легко створюють гібридні форми, метафізичні уявлення можуть поєднуватися з вірою в рятівну силу high-tech.

г) Філософський трансгуманізм — прагнення людини до радикального подолання встановлених природою обмежень її можливостей у вигляді філософії [термінологія та визначення Л. Гоц]. Зазначимо, що у традиційній культурі філософський трансгуманістичний дискурс зазвичай апелює до сакрального, він слабо виділений із магічного та релігійного світогляду. На початок свого існування він проявляється переважно через ідеалістичну філософію, а згодом — як філософський матеріалізм. Як приклад філософського Т. наведемо ідеал надлюдина Ф. Ніцше, який розглядає сучасну «надто людську» людину як підготовчий етап для еволюції в надлюдина. Ряд вчених визнають, що ідеї Ф. Ніцше мали безпосередній вплив на Т. і концепти транс-, постлюдини (Чижикова, 2013).

Наступні епохи характеризуються співіснуванням традиційних і новаційних типів світогляду, сакрального та секулярного Т. (космізм etc.).

II. В епоху модерну відбувається поступова переорієнтація суспільства із традиції до новацій, поширюється науковий дискурс. У модернізованих країнах сакральний Т. відходить на периферію офіційної культури, і починає активно розвиватися світський, науковий, секулярний Т. Спочатку він популяризується в науковій фантастиці та футурологічних концепціях, а згодом втілюється і у значні наукові досягнення (освоєння підводного, повітряного та космічного просторів, високотехнологічна медицина тощо). В епоху «зрілого» модерну,

особливо із 2-ї половини ХХ століття, активно поширюється світський, секулярний трансгуманізм, він же секулярно-матеріалістичний — прагнення людини до радикального подолання встановлених природою обмежень її можливостей за допомогою матеріального світу [термінологія та визначення Л. Гоц]. Секулярний Т. уникає метафізики, уявлень про душу і дух. До секулярного Т. ми відносимо матеріалістично-філософський та науково-технологічний Т., що поєднує в собі теорію (наука) та практику (технології).

д) Науково-технологічний трансгуманізм (техно-трансгуманізм) — це прагнення людини до радикального подолання встановлених природою обмежень її можливостей у вигляді науки і технологій [термінологія та визначення Л. Гоц]. Саме цей вид трансгуманізму і описує термін Т., що вживається у вузькому значенні слова. Нині він вийшов на передній план культури, інтегруючись у її ядро.

III. Постмодерн і постпостмодерн (сучасність) характеризуються подальшим зменшенням частки ідей сакрального Т. у домінуючій культурі (але не зникненням) — на користь секулярного Т. З кінця ХХ століття до теперішнього часу через техно-Т. відбувається активне розгортання трансгуманістичних ідей у матеріальний світ. Деякі вчені справедливо вказують на трансгуманістичний поворот (The transhumanist turn) — екзистенційний поворот, парадигмальний зсув розвитку культури у бік трансгуманізму в ХХ–ХХІ століттях.

Дозволимо собі уточнити: зараз ми спостерігаємо саме секулярний трансгуманістичний поворот. Цю думку підтверджує той факт, що на початку ХХІ ст. відбувається наростаючий експансивний вихід техно-трансгуманістичної ідеології в офіційний та політичний дискурс (Benedikter & Siermann, 2016).

Необхідно відзначити, що багато підтипів трансгуманізму одночасно засновані на різних типах світогляду, наприклад: магіко-релігійний Т., магіко-науковий Т., науково-релігійний Т., філософсько-релігійний Т., філософсько-науковий і т. ін.

е) Як окремих тип можна розглядати також художній трансгуманізм (естетичний Т.), що репрезентує трансгуманістичні ідеї за допомогою художніх образів у мистецтві (літературі, кінематографі, комп'ютерних іграх тощо) [термінологія та визначення Л. Гоц]. Художній Т. існує в усі епохи і зараз переживає активний розвиток.

Вочевидь, представлена типологія трансгуманізму, здійснена на кшталт світогляду, у перспективі, можливо, буде органічно доповнена іншими видами класифікації, виконаними на інших підставах.

4. Еволюція трансгуманізму від ідеального до матеріального. Розглянутий матеріал дозволяє виявити загальну динаміку еволюції проявів Т. від ідеального до матеріального. До 2-ї половини ХХ ст. трансгуманістичний дискурс репрезентувався переважно у сфері ідей, ідеалів ментальних феноменів, духовності. Згодом, із розвитком науково-технічних можливостей, трансгуманістичний дискурс все більше «набуває плоти», переходячи зі світу ментальних уявлень у світ матеріальної культури. На відміну від попередніх етапів розвитку людства, початок ХХІ ст. характеризується різким прискоренням втілення трансгуманістичної міфологеми в офіційній культурі, розширенням її впливу на матеріальний світ та небувалою емансипацією трансгуманістичної ідеології від духовних складових.

У зв'язку з цим необхідно підкреслити, що механізм сталого розвитку культури ґрунтується на двох фундаментальних засадах — консервативному та новаційному «крилах» культури, які відповідають як за стабільність, так і за розвиток суспільства. Головною функцією трансгуманістичної міфологеми є сильне стимулювання новаційних пошуків культури. Що аж ніяк не передбачає автоматичної безпеки розвитку культури, яка можлива лише за умови критичного ставлення до новаційних процесів, їх контролю та врівноваження консервативними силами, що забезпечують поступовість трансформацій і прогнозованість майбутнього.

Висновки

Розгляд еволюції різних проявів трансгуманізму в широкому історико-культурному контексті дає можливість концептуалізувати трансгуманізм як синхронно-діахронний феномен культури, культурну універсалію, одну з надісторичних культуротворчих структур і невід'ємну складову людської психіки та буття. Враховуючи специфіку культурології як метадисципліни, авторка вважає, що така оптика осмислення є оптимальною.

Здійснення експлікації ключових особливостей основних різновидів трансгуманізму дозволило відобразити їх у відповідних дефініціях та здійснити типологізацію. На підставі класифікації на кшталт світогляду у роботі виділено такі основні типи проявів трансгуманістичної міфологеми: 1) сакральний Т. (ідеалістичний) — міфологічний, магічний, релігійний, ідеалістично-філософський трансгуманізм; 2) секулярний Т. (матеріалістичний), до якого ми віднесли матеріалістично-філософський та науково-технологічний трансгуманізм; художній Т. існує протягом усієї історії людства — спочатку як сакральний, згодом як секулярний. Ці різновиди трансгуманізму виділені шляхом абстрагування, практично вони часто переплітаються між собою, утворюючи гібридні форми.

Авторська періодизація трансгуманізму заснована на виділенні наступних історичних періодів: премодерн, модерн, постмодерн та постпостмодерн (сучасність). У премодерні та ранньому модерні чітко домінує сакральний трансгуманізм. У зрілому модерні на перший план починає виходити секулярний трансгуманізм, він переважає в постмодерні і постпостмодерні, співіснуючи з формами більш архаїчного сакрального Т. На відміну від попередніх етапів розвитку людства, середина ХХ – початок ХХІ ст. характеризується різким прискоренням експлікації, втіленням трансгуманістичної міфологеми у культурі та розширеннях її впливу на матеріальний світ. Зазначена динаміка відбиває основні тенденції розвитку трансгуманізму. Необхідність уважного вивчення сучасних течій трансгуманізму окреслює основні перспективи подальшого дослідження.

Список використаних джерел

- Бобров, А. (2009, 18 ноября). «Иисус Христос — трансгуманист». Российское Трансгуманистическое Движение. <http://transhumanism-russia.ru/content/view/650/110/>
- Гоц, Л. С. (2014). *Репрезентація магії в сучасній медіакulturі* [Дисертація кандидата культурології, Харківська державна академія культури].

- Гоц, Л. С. (2020). Трансгуманістична міфологема у романі Г. Майрінка «Голем»: від алхімії до психоаналізу. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 4, 3–10.
- Гоц, Л. С. (2021). Трансгуманістичні аспекти міфологеми штучного життя в стародавньому світі. *Культура України*, 71, 24–33.
- Гриценко, М. (2013). Технокомунізм як можливе майбутнє людства. *Грані*, 5, 58–63.
- Донец, П. Н. (2012). Классификация трансгуманизма в научно-фантастической литературе. *Мировая литература на перекрестье культур и цивилизаций*, 5, 57–65.
- Ковалевская, Т. В. (2016). Мифологический трансгуманизм в русской культуре. *Вестник славянских культур*, 1(39), 13–26.
- Харари, Ю. Н. (2018). *Ното Deus: Краткая история будущего*. Синдбад.
- Чижикова, Л. А. (2013). Наследие Ницше в дискурсе трансгуманизма (по материалам Журнала эволюции и технологии). *Вестник Челябинского государственного университета*, 13(304), 149–152.
- Benedikter, R., & Siepmann, K. (2016). «Transhumanism»: A New Global Political Trend? *Challenge*, 59(1), 47–59.
- Dvorsky, G., & Hughes, J. (2008). *Postgenderism: Beyond the Gender Binary*. Institute for Ethics and Emerging Technologies.
- Pellissier, H. (2015). *Transhumanism: there are [at least] ten different philosophical categories; which one (s) are you?* <http://surl.li/bkqdp>
- Redding, M. (2012). *Christianity is Transhumanism* [Blog]. <https://www.micahredding.com/blog/2012/04/25/christianity-transhumanism/>
- Urban dictionary. (2021, January 2). *Esoteric Transhumanism*. <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Esoteric%20Transhumanism>

References

- Benedikter, R., & Siepmann, K. (2016). "Transhumanism": A New Global Political Trend? *Challenge*, 59(1), 47–59 [in English].
- Bobrov, A. (2009, November 18). "Iisus Hristos — transgumanist" [Jesus Christ is a Transhumanist]. Rossiiskoe Transgumanisticheskoe Dvizhenie. <http://transhumanism-russia.ru/content/view/650/110/> [in Russian].
- Chizhikova, L. A. (2013). Nasledie Nitsche v diskurse transgumanizma (po materialam Zhurnala evolyutsii i tekhnologii) [Nietzsche's Legacy in the Discourse of Transhumanism (Adapted from the Journal of Evolution and Technology) *Vestnik Chelyabinskogo Gosudarstvennogo Universiteta*, 13(304), 149–152 [in Russian].
- Donets, P. N. (2012). Klassifikatsiya transgumanizma v nauchno-fantasticheskoi literature [Classification of Transhumanism in Science Fiction Literature] *Mirovaya Literatura na Perekrest'e Kul'tur i Tsvilizatsii*, 5, 57–65 [in Russian].
- Dvorsky, G., & Hughes, J. (2008). *Postgenderism: Beyond the Gender Binary*. Institute for Ethics and Emerging Technologies [in English].
- Gots, L. S. (2020). Transhumanistychna mifolohema u romani H. Mairinka "Holem": vid alkhimii do psykhoanalizu [Mythologeme of Transhumanism in G. Meyrink's Novel "The Golem": from Alchemy to Psychoanalysis]. *National Academy of Culture and Arts Management Herald*, 4, 3–10 [in Ukrainian].

- Gots, L. S. (2014). *Reprezentatsiia mahii v suchasni mediakulturi [Representation of Magic in Modern Media Culture]* [PhD Dissertation, Kharkiv State Academy of Culture] [in Ukrainian].
- Gots, L. S. (2021). Transhumanistychni aspekty mifologehemy shtuchnoho zhyttia v starodavnomu sviti [Transhumanistic Aspects of the Artificial Life Mythologeme in the Ancient World]. *Culture of Ukraine*, 71, 24–33 [in Ukrainian].
- Harari, Yu. N. (2018). *Homo Deus: Kratkaya istoriya budushchego [Homo Deus: A Brief History of the Future]*. Sindbad [in Russian].
- Hrytsenko, M. (2013). Tekhnokomunizm yak mozhyve maibutnie liudstva [Technocommunism as a Possible Future of Humanity]. *Grani*, 5, 58–63 [in Ukrainian].
- Kovalevskaia, T. V. (2016). Mifologicheskii transgumanizm v russkoi kul'ture [Mythological Transhumanism in Russian Culture]. *Bulletin of Slavic Cultures*, 1(39), 13–26 [in Russian].
- Pellissier, H. (2015). *Transhumanism: there are [at least] ten different philosophical categories; which one (s) are you?* <http://surl.li/bkqdp> [in English].
- Redding, M. (2012). *Christianity is Transhumanism* [Blog]. <https://www.micahredding.com/blog/2012/04/25/christianity-transhumanism/> [in English].
- Urban dictionary. (2021, January 2). *Esoteric Transhumanism*. <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Esoteric%20Transhumanism> [in English].

■ TRANSHUMANISM IN SYNCHRONY AND DIACHRONY OF CULTURE: CONCEPTIONS, TYPOLOGY AND PERIODS

■ Lyudmila Gotz

■ *PhD in Cultural Studies, Associate Professor,
ORCID: 0000-0001-5832-2406, e-mail: milahobotya93@gmail.com,
National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine*

■ Abstract

Transhumanistic intentions has been manifested in one form or another throughout the existence of humankind. However, the culture of the late 20th and early 21st centuries receives powerful scientific and technological means for the embodiment of transhumanist ideals in physical reality and the development of a new transhuman reality. Transhumanism acquires an independent ideological significance, necessitating a holistic and multifaceted cultural analysis of its issues. The purpose of the article is to form a concept of the *transhumanism* term, considering it in a broad cultural and historical context, in the synchrony and diachrony dimension of the cultural continuum. The study's objectives include analysing key features of the main varieties of transhumanism, the creation of appropriate definitions, typology and periods, and the analysis of the main trends in the development of transhumanism. The author's complex solution to the above-listed problems includes the scientific novelty of this work. The research methodology in cultural studies is based on historical and cultural,

synchrony and diachrony, system, structural approaches and the following qualitative methods: conception and terminology analysis, typology and historical backgrounds, comparative, problem and chronological analysis. Conclusions. The conception of the *transhumanism* term in the synchrony and diachrony dimension of culture has made it possible to create a holistic typology and historical background of transhumanism and develop appropriate definitions. The author's typology of transhumanism by type of worldview is given in the chronological and logical order of their emergence: 1) sacral transhumanism (idealistic), i.e. mythological, magical, religious and idealistic philosophical transhumanism; 2) secular (materialistic) transhumanism, i.e. materialistic philosophical, scientific and technological transhumanism; artistic transhumanism exists during all human history — first as sacral, then as secular. These types of transhumanism often form hybrid forms and coexist in time in parallel. The steady tendency of the evolution of transhumanism from the ideal to the material is explained in the study.

■ **Keywords:** culture; transhumanism; methodology; definition; classification; periods; synchrony; diachrony

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.